

ԴԱՐՁԵԱՆ ԲԱՆԱԳՈՂՈՒԹԻՒՆ

Ի՞նչ է տարբերությունը բանագրողության եւ հասարակ գողութեան միջեւ: Մէկը՝ ուրիշին իրը կը գողնայ, միւսը՝ ուրիշին գրութիւնը կ'ընթացնէ. տարբերութիւն չկայ, յար եւ նման է: Եւ իւրացնել ուրիշին սեփականութիւնը՝ օրինապէս եւ բարոյապէս գողութիւն է:

Թերեւս հասարակ գողութիւնը երբեմն չքաւորութեան, թշուառութեան հետեւանք է, նոյնիսկ մտային հիւանդութեան արդիւնք. ուստի կարելի է մեղմացուցիչ պարագաներով թեթեւցնել յանցանքը: Բանագրողութիւնը աւելի ծանրակշիռ հանգամանք ունի եւ աւելի անպատուարեր եւ դատապարտելի: Որովհետեւ հասարակ գողութեան նման միայն մէկ անձի վնաս չի պատճառեր, ընդհակառակն, համայն հասարակութեան, եւ բարոյականին վրայ կը թողու յոռի ազդեցութիւն: Մինչդեռ հասարակ գողը յաճախ իր պէտքին դո՛ւրստ մտի գողութեամբ կ'ըլլայ, բանագրողը իւրացնելով ուրիշին գրութիւնը՝ կ'ուզէ անարժանօրէն յարգանք վայելել, պատիւ ու համբաւ չահիլ հանրութեան միտքը պղտորելով, զայն խաբելով, երբեմն ալ դրամ վաստակելով:

Ամէն մարդերու մէջ բանագրողութիւն կը կատարուի: Կրնանք մասամբ մեղմացնել յանցանքը՝ եթէ քանի մը տող կամ փոքրիկ հատուածներ առնուած են, թէպէտեւ պարկեշտութիւնը կը պահանջէ միշտ յիշել հեղինակին անունը: Բանասիրութիւնը մանաւանդ՝ բանագրողութեան փորձութեան առաջնորդող ուղի մըն է, ոլորտապտոյտ՝ բայց հրապուրիչ, գիւրաժածուկ՝ բայց տղեղ ու վնասակար:

Նմանօրինակ արարքներու յաճախ կը հանդիպինք. երբեմն կը լսենք, երբեմն կը ծիծաղինք, երբ որոշ սահմանը անցած չըլ-

լայ: Բայց երբ կը պատահի որ ամբողջ գրութիւն մը կ'ընդօրինակուի, ջնջելով բուն հեղինակին անունը, ճարպիկ «Բաւուփլաթ»ով մը, ասիկա այսպէս չէ եւ լուրթիւնը՝ յանցանք:

Զոր օրինակ, Փարիզ հրատարակող «Անդաստան»⁽¹⁾ պարբերականին մէջ ուշադրութիւնս գրաւած էր «Աւետարանի արամեերէն բառերը» յօդուածը, ստորագրուած Հ. Պ.:

Այս յօդուածը կարգացողը այն անխուսափելի տպաւորութիւնը պիտի կրէ՝ թէ Հ. Պ. խորաթափանց հմուտ է արամեերէն լեզուին, Յիսուսի կեանքին ու շրջանի պատմութեան, նաեւ Նորվեկիացի սեմագէտ Հ. Պիրքելանտի «Յիսուսի լեզուն» խորագրով գրքին:

Յօդուածին հարադատութիւնը կասկած արթնցնող էր... եւ ժամանակը անցաւ:

Ո՛չ, այս յօդուածը իրը չէր: Պրպտուսներու ընթացքին ձեռքս անցաւ ուրիշ պարբերականի մը⁽²⁾: Թղթատած ատենս գրախօսական մը աչքիս զարկաւ. — «Harris Birkeland. — The Language of Jesus», ստորագրուած J. Cantineau, — Oslo, 1954, հանրածանօթ սեմագէտ եւ դասախօս Փարիզի Արեւելեան Լեզուներու վարժարանին մէջ, եւ որ վախճանած է տարի մը առաջ:

Քանի՜ կը կարդայի այս գրախօսականը, ա՛յնքան գաղափարներու զուգորդութիւն մը զիս կը մօտեցնէր նմանօրինակ ուրիշ գրութեան մը, մօտաւոր անցեալին մէջ: Հետաքրքրութիւնս արժարժուած՝ յանկարծ յիշեցի «Անդաստան»ի Հ. Պ.ին յօդուածը: Երկու գրութիւնները բաղդատելով ապշահար նշմարեցի որ եղածին պէս, բառ առ բառ, մէկը միւսին թարգմանութիւնն էր:

Ուրեմն նոյնութեամբ ընդօրինակելով, Հ. Պ. իւրացուցած էր այս յօդուածը իր ստորագրութեամբ եւ խեղճ Փրոֆ. Քանթինոն թողած էր մոռացութեան փլատակներուն տակ: Եւ այս յանդուգն բանագրողութիւնը կատարուած էր ծիծաղելի ճարպիկութեամբ, յայտնի է որ վարժութիւնն ունի: Փոխանակ ուղղակի «Յիսուսի լեզուն» թարգմանելու, գրեթէ «Աւետարանի արամեերէն բառերը», ուշադրութիւն չգրաւելու համար: Եւ քանի մը աւելորդ եւ անխմատ նախադասութիւններ աւելցնելով՝ յօդուածը նման էր նորածեղութեան աշխարհին մէջ նախատիպարի (մտտէ) մը վրայ աննշան փոփոխութիւններ կատարելով ինքնատիպ երեւցող եւ երբեմն ալ անպատիժ արձակուող ծանօթ խաչագողութիւններու:

Զէինք կրնար անհետկայել որ Հ. Պ. այսքան համարձակութիւն ունենար, մինչեւ զիտունի մը յօդուածը ամբողջութեամբ ընդօրինակելու եւ իր ստորագրութեամբ հրամցնելու հայ հասարակութեան: Տղեղ է այս խաբէութիւնը:

Ի՞նչպէս խիստ չըլլանք: Ինքը, Հ. Պ. ա՛յնքան խստապահանջ ուրիշներու հանդէպ, խոշորացոյց ի ձեռքին՝ գրութիւններու մէջ փոքրիկ սխալներ որոնող, ամբաստանելով ոմանք՝ իբր տղէտ, զրպարտելով ուրիշներ՝ իբր բանագող, ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ այսպիսի բացայայտ ամբողջական բանագրողութեան զուլս գործոց մը կը ներկայացնէ: Թէպէտեւ ցաւալի է այսպիսի գրական զեղծումներ մատնանշել, սակայն կը կարծենք թէ պարտականութիւն մըն է յայտարարել նմանօրինակ չատակութիւններ:

Անարգանք մըն է նաեւ հանրութեան հանդէպ, նկատելով հայ աշխարհը իբր ազատ հրապարակ, ուր կարելի է զգալ յացունց՝ զօրահանդէսներ կատարել, խղճի կատարեալ հանդարտութեամբ:

Ա. ՍԱԼՄԱՍԵԱՆ

ՈՒՐԻՇ ԲԱՆԱԳՈՂՈՒԹԻՒՆ ՄԸՆ ԱԼ

Նրխասարգ Հայունի ամսաթերթը հետաքրքրական յօդուածաշարք մը հրատարակած է «Երդումը Հին Հայաստանի մէջ» խորագրով (1956, թիւ 7, 8, 9, 10-11): Հեղինակն է Նուպար Մազսուտեան: Յոյց կու տայ խոր հմտութիւն ազգագրական հարցերու մաղած է Փաւստոսը, Փարպեցին, Եղիշէն, Մանդակունին, Մխիթար Գօշը, Շնորհալին, Կիրակոս Գանձակեցին, Յովհաննէս Դրասխանակերտցին, Տաթեւացին եւն...: Կը խօսի Երդումի երկու գլխաւոր մասերուն վրայ, անկանոն եւ օրինական. յաջորդաբար՝ Երդումի առիթներուն վրայ, թէ ո՛վ կրնար Երդումը ընել, թէ ի՞նչպէս երդում կ'ընէին, թէ ինչ բանաձեւեր կը գործածէին, եւն...: Ընդամենը շուրջ մեծադիր 13 էջ:

Իսկապէս հիանալի աշխատանք. Նուպար Մազսուտեան կրցեր է 13 էջերու մէջ ամփոփել Հ. Վարդան Հացունիի Նրդումն Հին Հայոց մէջ գրքին (տպ. Վենետիկ, 1910/ին, էջք 326) առաջին 180 էջերը, եւ ներկայացնել նոյնը աւելի ամփոփ, բայց իբր ինքնակութիւն:

Ներկար պիտի ըլլայ, դէմ առ դէմ, էջերով մէջքերութիւններ կատարել. Նուպար Մազսուտեան ուրիշ բան ըրած չէ՝ բայց եթէ ամփոփած, համառօտած, երբեմն աւելի մաքուր աշխարհաբարի վերածած՝ Հ. Վ. Հացունիի հմտալից երկասիրութիւնը: Կը յառաջանայ նոյն կարգով, նիւթի նոյն դասաւորումով, նոյն եւ միեւնոյն ենթարածանումներով, ստորաբաժանումներով. իր կողմէ անձնական բան մը չկայ: Ներդրութիւն. իր կողմէ մէկ բան միայն կայ. ստորագրութիւնը:

Եթէ նպատակն էր Հ. Վ. Հացունիի գիրքը ժողովրդականացնել, կրնար փոքրիկ բացատրութեամբ մը յայտարարել այս շատ գովելի ձեռնարկը, եւ ամէն ինչ կ'արդարանար:

Հ. ՆԵՐՍԵՍ ՏԵՐ ՆԵՐՍԵՍԵԱՆ

(1) Անդաստան Գրականութեան եւ Արուեստի. — «Աւետարանի արամեերէն բառերը», Հ. Պ. — Փարիզ, 1955, թիւ 5, էջ 124-125:

(2) «Bulletin de la Société Linguistique de Paris» — Harris Birkeland, The Language of Jesus, par J. Cantineau. Paris, 1954. Tome 50, fasc. 2, pag. 186.